

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของกลุ่มนักศึกษาสมัยใหม่

DEMOCRATIC POLITICAL CULTURE OF MODERN STUDENT GROUPS

ณัฐนันท์ จิรกีจนิมิตร*

Nadthanan Chirakitnimit

Received: 2021-07-14

Revised: 2021-08-13

Accepted: 2021-08-31

บทคัดย่อ

ในสังคมประชาธิปไตยประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพที่จะชุมนุมและเคลื่อนไหวทางการเมือง ทั้งสนับสนุนและคัดค้านการกระทำของรัฐบาล การชุมนุมการเคลื่อนไหวทางการเมือง จึงถือเป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย หากแต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ มักเกิดความคิดที่เชื่อว่า ประเทศมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยทั้ง ๆ ที่จริงแล้วเป็นการปกครองประชาธิปไตยในคราบของเผด็จการ ทำให้กลุ่มนักศึกษา ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองด้วยความเชื่อที่ว่า สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเป็นของประชาชน ให้ไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จะเห็นได้ว่า ด้วยขบวนการของกลุ่มนักศึกษาสมัยใหม่ที่ออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านการรัฐประหารในช่วงดังกล่าว ไม่ได้มีลักษณะเป็นขบวนการที่มีขนาดใหญ่ หรือมีองค์กรนำอย่างเป็นทางการแต่อย่างใด หากแต่เป็นการเคลื่อนไหวในลักษณะเครือข่ายของกลุ่มกิจกรรมนักศึกษาเล็กๆ ที่ออกมาเคลื่อนไหวพร้อมๆ กันอย่างมีนัยยะสำคัญ โดยเน้นบทบาทไปที่การเรียกร้องประชาธิปไตยและเสรีภาพทางการเมือง ผ่านการสื่อสารทางออนไลน์ หากแต่ปรับบทบาทของการเคลื่อนไหวไปตามบริบททางสังคมและการเมืองที่เกิดขึ้น ทั้งในเชิงประเด็นการเคลื่อนไหวทางโครงสร้างของขบวนการ และยุทธวิธีการเคลื่อนไหวแบบกระจายระดมมากขึ้น ความเสมอภาคจึงเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของการอุดมการณ์ประชาธิปไตย โดยประชาธิปไตยจะพัฒนาไปได้ประชาชนต้องมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เพราะเมื่อประชาชนรู้จักสิทธิหน้าที่และเสรีภาพ ก็จะทำให้ประเทศเกิดการพัฒนามาตามระบอบประชาธิปไตยด้วยหลัก 2 ศ 2 ส คือ 1) หลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล 2) เชื่อมมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย 3) ยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความเสมอภาค 4) สนใจการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง โดยกลุ่มนักศึกษาสมัยใหม่ มีกระบวนการขับเคลื่อนด้วยขบวนการนักศึกษาแบบรื้อถอนด้านอัตลักษณ์ (Identity Radicalism Student Movement) เปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดต่างๆ ที่ครอบงำสังคมสู่การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพและการปลดปล่อยเพื่อให้หลุดพ้นจากการกดขี่ทางการเมือง โดยการเคลื่อนไหวของกลุ่มกลุ่มนักศึกษาสมัยใหม่ มีการดำเนินการที่มีเป้าหมาย ถือเป็นการปะทะสังสรรค์ทางความคิด การแบ่งบานทางประชาธิปไตย เปรียบเสมือนต้นกล้าของระบอบประชาธิปไตยของประเทศ เพื่อหาทางออกในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างสันติวิธี

* นักวิจัย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เบอร์โทร: 086-4414411; E-mail: nadthanan199@gmail.com

คำสำคัญ: ระบอบประชาธิปไตย,วัฒนธรรมทางการเมือง,กลุ่มนักศึกษา

ABSTRACT

In democratic society people have the right and freedom to assemble and move politically, both support and oppose the government's actions, political movement rally. Therefore, it is considered expression of important political participation in democracy but most the phenomena that occur in developing countries tend to be believed. This country has democratic rule under dictatorship that make students group want to change political system with "belief" "Rights" liberties and equality belong to people. The political culture has changed from the original, it can be seen that the movement of modern student group came out to protest against the coup during that period does not look like a large movement or there is an official organization in any way but it is movement in form of network in small student activity groups that came out moving along together in significant way, and has democratic regime in spite of democratic rule under dictatorship. Student groups that want to change political system with the belief, rights, liberties and equality belong to people, democratic past time to presently by focusing on the role of advocating for democracy and political freedom. Through online communication but adjusting the role of movement according to social and political context both in terms of structural movement and more scattered movement tactics. Equality is therefore one of the key principles of democratic ideology in order for democracy to develop, people must have true understanding of democracy and democratic way of life. When people know their rights, duties and liberties they will enable develop country democratic system with the principles of 2 S. 2 S, which are: 1) The principle of importance and dignity of the person 2) Believe in principles of democratic governance 3) Adhere to and believe in the principle of equality 4) Interested in participate in political activities by modern student group. There is a process driven by identity aspect (Identity Radicalism Student Movement) changing ideas that dominate society to demand freedom and liberation to escape from political oppression by movement modern student groups. There is targeted action considered clash ideas that blossoming democracy like seedling country's democracy, among different opinions, peaceful coexistence should be sought.

Keywords: Democracy, political culture, student groups

1. บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย มีจุดเริ่มต้นในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานรัฐธรรมนูญไว้เป็นหลักในการปกครองประเทศแก่คนไทย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง มุ่งเน้นในเรื่องของการมีสิทธิเสรีภาพเป็นหลัก ทำให้ทุกคนต่างมีสิทธิมีเสียงในการนำเสนอสิ่งต่าง ๆ โดยอยู่ภายใต้กฎหมายข้อบังคับที่ได้บัญญัติไว้ หากมองว่ากระบวนการเหล่านี้ เป็นสิ่งที่สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับคนอื่น ๆ ได้อย่างมากมาย แม้ทุกคนจะมีสิทธิในการออกเสียง แต่สุดท้ายมันจะต้องหยุดอยู่ที่ว่าเสียงข้างมากนั้นเป็นอย่างไร การที่ระบอบประชาธิปไตยจะพัฒนาไปได้ประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงเพราะเมื่อประชาชนรู้จักสิทธิหน้าที่และเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตยแล้ว ก็จะส่งผลให้ประชาชนสามารถใช้อำนาจของตนได้อย่างถูกต้อง

ถึงกระนั้น ประเทศไทยจะยึดหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็ยังคงมีอุปสรรคอย่างมากมาในการพัฒนาประเทศ ซึ่งปัจจุบันทุกคนต่างเห็นว่า ประชาธิปไตยยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง จนนำไปสู่การยึดอำนาจของทหารที่ทำลายระบอบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์แบบ โดยผ่านกระบวนการหลอหลอมให้เป็นสิ่งที่ถูกต้อง เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับภายใต้กฎหมายนั้น ๆ โดยปราศจากข้อครหาใด ๆ ก็ตาม เพราะในทางปฏิบัติประชาชนยังไม่มีสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนไม่สามารถที่จะใช้อำนาจสูงสุดของตนเองได้อย่างแท้จริง เกิดการต่อสู้ทางความคิด การปฏิบัติ การรวมกลุ่มกันแสดงความคิดเห็น การปฏิบัติตนแสดงให้เห็นถึงอารยะขัดขืนต่าง ๆ ที่ปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่อง จากการต่อสู้ของประชาชนที่ไม่ยอมรับในอำนาจของทหารที่เข้ามาปกครองประเทศ จากสถานการณ์นับตั้งแต่วันแรกที่กลุ่มนิสิตนักศึกษาจัดกิจกรรม "แฟลชม็อบ" เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ต่อต้านรัฐบาล การเรียกร้องของนักเรียนเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับกลุ่มนักศึกษา ที่เรียกตนเองว่า "เยาวชนปลดแอก" ลูกชิ้นการชุมนุมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความไม่พึงพอใจในการบริหารประเทศ ด้วยการต่อต้านระบอบเผด็จการเพื่อเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

2. องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) คือ แบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล ซึ่งมาจากความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม (Values) และทัศนคติทางการเมือง (Attitude) ของบุคคลซึ่งได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังสืบต่อกันจนเกิดการยอมรับและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติการเมืองของสังคม เกิดจากกระบวนการปลูกฝังอบรมกล่อมเกลางานทางการเมือง (Political Socialization Process) ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่สืบทอดต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนทำให้บุคคลในสังคมรับรู้เรื่องการเมือง (Political Knowledge) ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง (Political Behavior) ของบุคคลในสังคมและเมื่อบุคคลในสังคมมีพฤติกรรมทางการเมืองเป็นแบบแผน (Pattern) พฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นแบบแผนก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมนั้น¹ เช่นเดียวกับ นิธิ เอียวศรีวงศ์² มองว่า วัฒนธรรมทางการเมือง คือ ความคิด

¹ สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, การเมืองไทย. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, 2549)

และความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมต่อการจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรในสังคมและวัฒนธรรมทางการเมือง ส่วนใหญ่แสดงออกในรูปแบบของความเชื่อ สัญลักษณ์ และคุณค่า วัฒนธรรมทางการเมืองทำหน้าที่เป็นเครื่องชี้แนะแนวทางการประพฤติทางการเมืองให้แก่บุคคล โดยเปรียบเสมือนแบบแผนของค่านิยมและบรรทัดฐานทางการเมือง ซึ่งช่วยให้การทำงานของสถาบันและองค์กรทางการเมืองที่มีความสอดคล้องกัน การมีวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่เหนียวแน่นนั้น นอกจากจะช่วยสร้างให้สังคมเกิดการพัฒนายังจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการพังทลายหรือล่มสลายของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งวัฒนธรรมการเมืองของแต่ละสังคม มาจากความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรมและทัศนคติของบุคคลในแต่ละสังคมที่ถูกปลูกฝัง กล่อมเกลாதาสังคม จนกระทั่งเกิดการยอมรับและยึดถือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ประเทศไทยนับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบการปกครองประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ มีสิทธิ และเสรีภาพ เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานของประเทศ โดยมีอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้ง หรือการแสดงออกในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การชุมนุม การลงประชามติ การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่าง ๆ จนไปถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐสอดส่องดูแลการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลหรือตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรต่าง ๆ และการลงข้อถกเถียงเป็นต้น โดยอัลมอนต์และเวอร์บา³ มองว่า ความสำเร็จของการปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมการเมืองของประเทศนั้น ๆ การมีส่วนร่วม ความรู้สึกนึกคิดในการแสดงออกเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนา

จะเห็นได้ว่า นักคิดต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการวัฒนธรรมการเมืองมีลักษณะเป็นนามธรรม เน้นความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก รวมถึงกระบวนการหล่อหลอมให้เกิดความเชื่อนั้น จนนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติทางการเมือง ซึ่งถือได้ว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งในสังคมที่ทำให้สังคมการเมืองไทยนั้น มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ได้อย่างแท้จริง

การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบสังคมการเมือง จึงเป็นสาระสำคัญในการได้ภาพของสังคมหรือทัศนคติที่โน้มเอียง (orientation) ที่มีต่อระบอบการเมืองการปกครอง⁴ การที่สังคมจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองนั้นเป็นผลลัพธ์ที่ได้มาจากกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมนั้น ๆ จากประสบการณ์ การอบรมกล่อมเกลாதาสังคม ในการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงสู่สังคม

โดยเฉพาะสำหรับการเมืองไทย คำว่า “ ปฏิวัติ ” กับ “ รัฐประหาร ” มักใช้ปะปนกัน แต่โดยเนื้อแท้แล้วมีเพียงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 เท่านั้น ที่ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่แท้จริงเพียงแค่ครั้งเดียวที่เกิดขึ้นในประเทศ การเมืองตามระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบที่หยิบยืมมาจากประเทศตะวันตก ซึ่งจะต้องมี

---

² นิธิ เอียวศรีวงศ์, วัฒนธรรมทางการเมืองไทย. ในเอกสารการประชุมวิชาการวัฒนธรรมการเมือง จริยธรรม และการปกครองม กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2550

³ Almond, Gabriel A. and Verba, Sidney, **The Civil Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations.** (Boston: Little, Brown, 1965).

⁴ วันเพ็ญ บุญเย็น, วัฒนธรรมทางการเมืองของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต การเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539), หน้า 2

พื้นฐานการสนับสนุนจากประชาชนเป็นสำคัญ แต่รูปแบบการปกครองดังกล่าวถูกนำมาโดยบุคคลกลุ่มน้อย ซึ่งมีการศึกษาและมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง และบุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นบุคคลในระบบราชการโดยเฉพาะกลุ่มทหาร⁵ จึงทำให้การเมืองไทยตกอยู่ภายใต้การครอบงำและการแทรกแซงทางการเมืองโดยทหารมาตลอด⁶ ด้วยการทำรัฐประหารเท่านั้น เพราะผู้ยึดอำนาจไม่ได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเลย ซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยก็ได้ทำการรัฐประหารมาแล้วถึง 13 ครั้ง โดยการเข้าใช้กำลังเข้ายึดอำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล โดยที่ระบอบการปกครองยังคงเป็นไปตามเดิม คือ ความเป็นประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งแตกต่างจากการทำปฏิวัติที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของประเทศอย่างสิ้นเชิง

ถึงแม้ว่าจะมีการทำรัฐประหารในประเทศอยู่บ่อยครั้ง แต่วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยก็ยังคงอยู่ไม่สูญสลายหายไปและยืนหยัดอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน แต่อาจมีการเปลี่ยนรูปแบบไปบ้างเช่น ระบบอุปถัมภ์ค้ำชูในอดีตก็ยังดำรงอยู่ในสังคมประชาธิปไตยแบบไทยๆ แต่เปลี่ยนจากการอุปถัมภ์ค้ำชูด้วยโครงสร้างฐานันดรทางสังคม (social hierarchical structure) มาเป็นการอุปถัมภ์ค้ำชูด้วยเงินตรา (cashnexus) ศักดินานิยมและอำนาจนิยม ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองจึงแบ่งรูปแบบประเภทต่าง ๆ ตาม Almond และ Verba⁷ ดังนี้

1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial Political Culture) วัฒนธรรมการเมืองของบุคคลที่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง ไม่รับรู้ถึงการปฏิบัติงานขององค์กรทางการเมือง และไม่สนใจจะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง

2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject political Culture) วัฒนธรรมการเมืองของบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองยอมรับ อำนาจอธิปไตย และปฏิบัติตามกฎข้อบังคับที่เป็นผลจากการตัดสินใจของรัฐบาล แต่ไม่สนใจจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ว่าระดับใด

3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant political Culture) วัฒนธรรมการเมืองของบุคคลในสังคมที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง และรู้ว่าตนเองมีความสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

จะเห็นได้ว่า ในประเทศไทย ไม่ได้มีวัฒนธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่มีความหลากหลาย บางคนอาจจะไม่สนใจเรื่องการเมือง ไม่รับรู้ แต่บางคนก็มีความรู้สนใจ กระตือรือร้น และสนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง นั่นเอง ทำให้สังคมไทยมีวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันทั้งแบบคับแคบ แบบไพร่ฟ้า และแบบมีส่วนร่วม บนพื้นฐานของความมีเหตุและผล

⁵ คณิน บุญสุวรรณ, ปัญหาการถ่ายทอดอำนาจทางการเมือง. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2532). หน้า 186

⁶ เบญจพล เปรมปรีดา, ทหารกับการสืบทอดอำนาจทางการเมืองไทย: กรณีศึกษาคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536. หน้า 1

⁷ Almond, Gabriel A. and Verba, Sidney, **The Civil Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations**. (Boston: Little, Brown, 1965), pp. 17-22

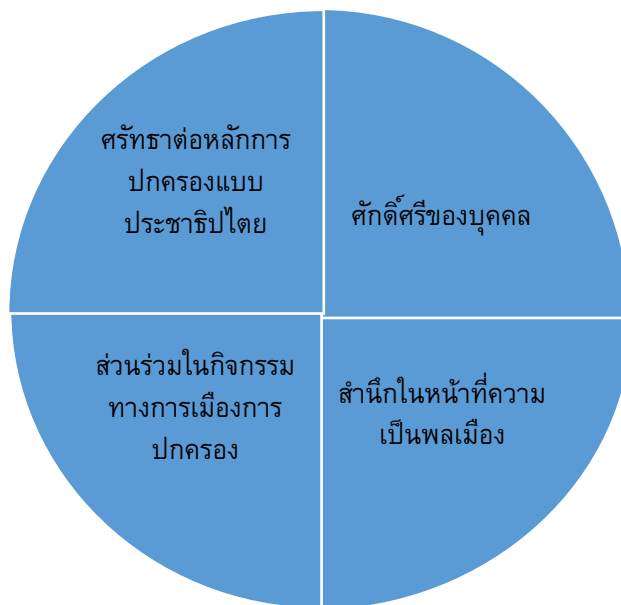
3. ลักษณะของผู้มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

จากการที่การเมืองไทยถูกครอบงำด้วยข้าราชการและทหารติดต่อกันมาหลายปี ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดชนกลุ่มใหม่ในสังคมไทย ซึ่งชนกลุ่มใหม่นี้เป็นผู้ได้รับการศึกษาในแบบตะวันตก เป็นกลุ่มคนที่เติบโตมากับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีความมั่นใจในตัวเองและติดต่อกับชาติที่เป็นประชาธิปไตยมาก กอปรกับการเปลี่ยนของสังคมไทย วัฒนธรรมทางการเมืองของชนบทได้เปลี่ยนแปลงไปตามการขยายตัวของเมืองใหญ่ การติดต่อสื่อสาร การเข้ามาทำงานในเมืองของคนจากชนบทและกลับไปรับใช้สังคมบ้านเกิด ทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองในชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเคลื่อนตัวจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า ไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย แน่นอนว่าในช่วงระยะของการเปลี่ยนผ่านของวัฒนธรรมทางการเมืองหนึ่งไปสู่อีกรัฐธรรมนูญทางการเมืองหนึ่ง ย่อมเผชิญกับการต่อต้านของกลุ่มวัฒนธรรมทางการเมืองเดิม ตามที่ แซมมวล ฮันติงตัน⁸ ได้กล่าวว่า ความเป็นสมัยใหม่และการพัฒนาทางการเมืองจะต้อง “ดำเนินไปด้วยกัน” เมื่อสังคมได้เข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากสังคมแบบดั้งเดิมหรือสังคมเกษตรกรรมไปเป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการก้าวเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ ซึ่งจะส่งผลให้มีการเติบโตของบุคลากรในภาคการผลิตที่มีการศึกษามากขึ้น เพื่อป้อนเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม ซึ่งในรูปแบบการเมืองสมัยใหม่นี้ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ทางการเมืองตั้งแต่การเลือกตั้ง การเรียกร้องในแนวนโยบาย และการถอดถอนรัฐบาลที่คิดว่าตนเองไม่ชอบธรรม ในกระบวนการมีส่วนร่วมนี้ สังคมจะต้องพัฒนาสถาบันการเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นสมัยใหม่ของสังคม

โดยประชาธิปไตยจะพัฒนาไปได้ประชาชนต้องมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยเพราะเมื่อประชาชนรู้จักสิทธิหน้าที่และเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตยแล้วก็จะส่งผลให้ประชาชนสามารถใช้อำนาจของตนได้อย่างถูกต้อง การมีวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่เหนียวแน่นนั้นนอกจากจะช่วยสร้างช่วยพัฒนาและช่วยรักษาประชาธิปไตยไว้ได้แล้วยังจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการพังทลายหรือล่มสลายของประชาธิปไตย⁹ ด้วยหลัก 2 ศ. 2 ส. ดังนี้

⁸ Samuel P. Huntington, **Political Order in Changing Societies**. (Haven and London: Yale University, 1968)

⁹ ฌานีนธ์ สันตะพันธุ์, วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย. 2549, สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2564, จากเว็บไซต์

ภาพประกอบที่ 1: หลัก 2 ศ. 2 ส.

1) หลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคลหลักความเสมอภาคแบ่งแยกบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน เคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องเห็นด้วยกับการปกครองที่ยึดหลักการที่ว่า การปกครองประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

2) เชื้อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยประชาชน รู้จักการเคารพสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นทั้งการพูด การแสดงออก แม้สิ่งนั้นจะขัดแย้งกับความคิดเห็นของตนก็ตาม

3) ยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคลหลักความเสมอภาค สำนึกในหน้าที่ความเป็นพลเมือง ต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด การวิพากษ์วิจารณ์ต้องมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์

4) สนใจการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เพื่อคัดเลือกตัวแทนในการปกครอง ในการดำเนินนโยบายที่เราได้เลือกบนยึดหลักของเสียงส่วนใหญ่ ถึงแม้ว่าระบอบประชาธิปไตยจะมีลักษณะของผู้มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย แต่ก็ใช่ว่าประเทศเรา จะมีการปกครองแบบประชาธิปไตยเต็มใบ โดยการปกครองของสังคมไทยสามารถแบ่งคนออกเป็น 2 ระดับชนชั้นเสมอ คือ

1) ชนชั้นผู้ปกครอง ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการปกครองประเทศนั้น เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย และให้พลเมืองของประเทศอยู่กินตามอัตภาพ เมื่อข้าราชการแนะนำหรือชักจูงไปในทางใดประชาชนจึงมักปฏิบัติตามโดยไม่โต้แย้ง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตย

2) ชนชั้นได้ปกครองหรือผู้ถูกปกครอง ซึ่งจะต้องเคารพกฎหมายและอยู่ภายใต้ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่ฝ่ายปกครองนำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการปกครอง ประชาชนขาดความศรัทธาหรือความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

ด้วยเหตุนี้การปกครองในระบบประชาธิปไตย จึงเป็นการกำหนดขั้นตอน และวิธีการถ่ายโอนอำนาจการปกครองจากมือประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจ ไปสู่ชนชั้นปกครอง ซึ่งทำหน้าที่ในการออกกฎหมายนโยบาย และใช้กฎหมายบริหารประเทศด้วยการเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ และทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนตน ถึงกระนั้นประเทศไทยของเราก็คงมีอุปสรรคมากมายในการพัฒนาประชาธิปไตยด้วยเหตุปัจจัย ดังนี้

ภาพประกอบที่ 2: อุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตย

1) ระบบอุปถัมภ์ หรืออาจจะเรียกว่า วัฒนธรรมอำนาจนิยมอุปถัมภ์ กำลังถูกท้าทายโดย วัฒนธรรมทุนนิยมเสรีประชาธิปไตย แม้ว่ากระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศมิได้เกิดจากการเข้าไปมีส่วนร่วมคิดและกำหนดจากประชาชนในท้องถิ่นทั้งในเรื่องของอำนาจหน้าที่ ทำให้อำนาจของท้องถิ่นยังถูกยึดโยงอยู่ที่อำนาจส่วนกลาง คือ รัฐบาล ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ขึ้นจากการที่รัฐบาลเป็นผู้ผูกขาดอำนาจทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมนี้ มิได้กระตุ้นส่งเสริมพลังต่าง ๆ ในประชาสังคม หากแต่จำกัดควบคุมโดยอาศัยมาตรการทางกฎหมาย กฎระเบียบ และประกาศข้อบังคับต่าง ๆ¹⁰ ระบบความสัมพันธ์ทางการเมืองเชิงอุปถัมภ์ยิ่งมีความ

¹⁰ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, วิฤทธิการณการเงินและเศรษฐกิจการเงินไทย. (พิมพ์ครั้งที่2), (กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2542), หน้า 12

ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ไม่เพียงแต่อยู่ในระบบเครือญาติ เท่านั้น แต่อาจมาในรูปของคนรู้จัก การช่วยเหลือเพื่อหวังผลประโยชน์อย่างอื่น ทำให้ประชาชนยึดมั่นอยู่ในกลุ่มการเมืองที่เป็นผู้อุปถัมภ์เดิม โดยมีแนวโน้มไม่ยอมรับนักการเมืองกลุ่มอื่น เนื่องจาก ความไม่คุ้นเคย ไม่ได้อยู่ในสายอุปถัมภ์เดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในระบบอุปถัมภ์นี้ ประชาชนมักจะดูเรื่องของนโยบายเป็นเรื่องรอง แต่เห็นความสำคัญในตัวบุคคลและพรรคมากเป็นอันดับแรก ทำให้ระบบอุปถัมภ์นี้เกิดความปลูกฝังรากลึกอย่างเหนียวแน่น

2) ไม่เข้าใจระบอบประชาธิปไตย ดังที่ อับราฮัม ลินคอล์น กล่าวว่า ประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ประชาธิปไตยที่เป็นอยู่ปัจจุบัน บางคนเรียกว่าประชาธิปไตยที่ยังไม่สมบูรณ์ไม่เต็มใบ แต่ความไม่สมบูรณ์นี้แหละคือ ความจริง อันที่จริงแล้วทุกประเทศล้วนอยู่ภายใต้ประชาธิปไตยที่ไม่สมบูรณ์ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองของประชาชนจึงถือเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง แต่เนื่องจากสาเหตุของความไม่เข้าใจระบอบประชาธิปไตยคือ เมื่อหน่วยงานเมือง หากปล่อยให้สถานการณ์ทางการเมืองเป็นเรื่อง นำเบื้องหน้า เกิดการละเลยไม่สนใจการเมือง โดยไม่มีการแก้ไขปัญหา ก็จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่แช่แข็งและเกิดการแสวงหาประโยชน์ในตำแหน่งและอำนาจอย่างแท้จริง โดยที่ประชาชนก็ต่างเพิกเฉยต่อการกระทำนั้น ๆ

3) การแบ่งพรรคแบ่งพวก มีความสอดคล้องกันในระบบอุปถัมภ์ การแบ่งพรรคแบ่งพวก ทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ เพราะต่างพรรคก็จะตั้งผลประโยชน์ให้กับพรรคการเมืองของตนเอง ก็แสดงว่าผลประโยชน์ของประเทศชาติบ้านเมืองที่เป็นของประชาชนทั้งประเทศก็จะถูกละเลย จนทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่ายกับระบบการเมืองที่รัฐบาลแย่งผลประโยชน์กันเอง รัฐบาลเกิดความอ่อนแอ ดังนั้น พรรคต่าง ๆ จึงยึดโยงกับระบบอุปถัมภ์ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลประโยชน์ หรืออำนาจก็ตาม เมื่อมีพรรคเล็กเยอะเกินไปก็เป็นโอกาสที่นายทุนจากพรรคใหญ่จะซื้อเสียงกับพรรคเล็ก ๆ ที่มีฐานเสียงในแต่ละพื้นที่ให้เข้ามาเป็นสมาชิกของตนเอง ซึ่งเมื่อพรรคเยอะเกินไประบบการบริหารประเทศก็จะวุ่นวายตามไปด้วย ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นปัญหาที่ยังรากลึก

4) การซื้อสิทธิขายเสียง โดยอาศัยการซื้อเสียงในหลายรูปแบบโดยใช้เงินซื้อโดยตรงผ่านทางหัวคะแนนเสียง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำในชุมชน หรือผู้ที่มิชอบต่อชุมชนนั้น ๆ ไปจนถึงการซื้อเสียงล่วงหน้า โดยการแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ เช่น การให้เงินแก่ประชาชน ที่เรียกว่า คินหมาฮอน การซื้อบัตรประจำตัวประชาชนในเขตเลือกตั้ง การซื้อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เป็นต้น การซื้อสิทธิขายเสียง จึงเป็น พฤติกรรมการทุจริตเลือกตั้ง โดยใช้เงินแลกเปลี่ยนกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการเสนอให้สิ่งอื่นใดในรูปผลประโยชน์หรือทรัพย์สินต่าง ๆ หรืออาจเป็นการสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินเงินทองหรือสิ่งอื่นใดเป็นสิ่งตอบแทนแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ลงคะแนนหรือผู้ซื้อเสียงและจู่โจมการลงคะแนนแก่ผู้สมัครรับเลือกที่เป็นคู่แข่ง การซื้อสิทธิขายเสียงจึงเป็นเสมือนมะเร็งร้ายที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศและระบอบประชาธิปไตย

5) การแทรกแซงของทหาร เกิดจากความอ่อนแอในการปกครอง การบริหารประเทศ สังคมเกิดความวุ่นวาย และความขัดแย้ง ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาทแทรกแซงทางการเมือง ซึ่งส่งผลให้พรรคการเมืองขาดความเป็นสถาบันทางการเมือง ขาดการยอมรับจากประชาชนโดยการแทรกแซงและการเข้ามา

มีบทบาททางการเมืองของทหารก็เป็นเรื่องที่ยาก เนื่องจากลักษณะเด่นขององค์กรทหารมีความสามัคคีเป็นกลุ่มก้อนเหนียวแน่น มีเอกภาพและยังมีโครงสร้างการบัญชาเป็นลำดับชั้นที่แน่นอน อีกทั้งมีอาวุธในการทำสงครามอยู่ในการครอบครอง จึงประสบความสำเร็จในการยึดอำนาจ ทำให้ประเทศเกิดการรัฐประหาร หลายครั้ง

6) ความอ่อนแอของสถาบันทางการเมือง ขาดประสิทธิภาพในการบริหาร เมื่อรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยอ่อนแอ และมีการทุจริตเกิดขึ้น นำไปสู่การรวมกลุ่มชุมนุมเพื่อกดดันการแก้ปัญหาของรัฐบาลจนกลายเป็นสถานการณ์ความวุ่นวาย ความไม่มีเสถียรภาพของสถาบันการเมือง เช่น เกิดความอ่อนแอของสถาบันทางการเมืองของรัฐบาล พรรคการเมือง นักการเมืองขาดเจตนาธรรมที่แน่วแน่ในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้ประชาชนได้รับผลเสีย เมื่อประชาชนได้รับผลกระทบมากก็อาจจะเรียกร้องต่อต้านหรือกดดันรัฐบาลด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยความรุนแรงของรัฐมักจะเกิดมากที่สุดในระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมือง จนกลายเป็นความรุนแรงทางการเมือง ซึ่งเป็นความเสื่อมถอยของประชาธิปไตย¹¹

4. การเมืองแบบประชาธิปไตยของกลุ่มนักศึกษาสมัยใหม่

การที่สังคมจะเป็นประชาธิปไตยนั้นไม่ใช่เป็นสิ่งที่ง่ายนัก ไม่ใช่เพียงแต่มีระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยเท่านั้น ความเป็นจริงอุดมการณ์และวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม รวมทั้งบรรยากาศอื่นๆ ของสังคมจะต้องมีลักษณะสอดคล้องกับประชาธิปไตยด้วย โดยอุดมการณ์ประชาธิปไตย ที่แท้จริงคือ การยึดหลักความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของบุคคล เคารพสิทธิของผู้อื่น เพราะ มนุษย์ทุกคนต่างมีสิทธิเท่าเทียมกัน ความเสมอภาคจึงเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของอุดมการณ์ประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน โดย สุขุม นวลสกุล จำแนกไว้ 5 ประการ¹² ดังนี้

- 1) ความเสมอภาคทางการเมือง ได้แก่ ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมตามกฎหมาย
- 2) ความเสมอภาคต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย ทุกคนจะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายเท่าเทียมกัน
- 3) ความเสมอภาคทางโอกาส ที่จะแสวงหาความเจริญก้าวหน้าของชีวิตได้อย่างเท่าเทียมกัน
- 4) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ จะต้องมีการกระจายรายได้ให้เท่าเทียมกัน ไม่ให้ตกอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อย
- 5) ความเสมอภาคทางสังคม ความเป็นคนนั้นเป็นศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันจะต้องไม่เป็นอุปสรรคในกระบวนการทางการเมืองการปกครอง ความเสมอภาคทางการเมือง จึงเป็นกลไกในการให้แต่ละบุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นความพยายามติดตามการดำเนินงานของรัฐบาล มีอิทธิพลต่อสิ่งที่รัฐบาลกระทำ จะเห็นได้อย่างชัดเจนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา ถึงขั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเมืองครั้งใหญ่หลาย ๆ กรณี เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งกลุ่มนิสิต

¹¹ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, *อาวุธมีชีวิตแนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง*. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, 2546), หน้า 15

¹² สุขุม นวลสกุล, *การเมืองการปกครองของไทย*. (กรุงเทพมหานคร: หวิทยาลัยรามคำแหง, 2539), หน้า 195

นักศึกษาเข้าร่วมชุมนุมต่อต้านรัฐบาลเผด็จการของจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งมีการผูกขาดอำนาจการปกครองมาอย่างยาวนาน หรือเหตุการณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ได้เกิดการใช้กำลังรุนแรงต่อกลุ่มนิสิต นักศึกษา เพื่อต่อต้านการเดินทางกลับประเทศ ของจอมพลถนอม กิตติขจร จนถึงขั้นเกิดการรวมกลุ่มคนเป็นอย่างมาก เกิดการต่อสู้ทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นอย่างมาก จากยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน (พ.ศ. 2516 - 2519) ซึ่งถือเป็นยุคทองของขบวนการนักศึกษาไทย จนกระทั่งการปราบปรามนักศึกษาครั้งใหญ่ในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 และหลังจากนั้นก็ส่งผลให้ขบวนการนักศึกษาไทยต้องปรับลดบทบาทและถูกลดความสำคัญลงมาเรื่อย ๆ แต่ถึงกระนั้น หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 บทบาททางการเมืองของนิสิต นักศึกษา ก็มักจะเป็นกลุ่มที่มีการขับเคลื่อนและสนใจกระบวนการทางการเมืองเป็นอย่างมาก จนมาถึงปัจจุบัน ได้มีการรวมกลุ่มแสดงออกถึงพลังของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญของกระบวนการทางการเมืองที่มีความจำเป็นสำหรับการเมืองทุกระบบ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐและรัฐบาลได้¹³

Gill และ De Fronzo ได้ศึกษาเปรียบเทียบขบวนการนักศึกษาจากทั่วโลก และพยายามทำความเข้าใจผ่านการจัดจำแนกขบวนการ โดยสร้างเกณฑ์จำแนกที่มีพื้นฐานจากคือ มิติของการเคลื่อนไหว (Dimension) และเป้าหมายของขบวนการ (Level of Goal)¹⁴ ซึ่งแบ่งประเภทของขบวนการนักศึกษาได้ดังนี้

1) ขบวนการนักศึกษาแนวปฏิรูป (Reform Movements) เป็นขบวนการที่ต้องการมีส่วนร่วมเคลื่อนไหวทั้งเชิงสถาบันและเชิงคุณค่า ตั้งแต่ผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย เปลี่ยนแปลงตัวบุคคล หรือร่วมตีความในบรรทัดฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วในสังคม

2) ขบวนการนักศึกษาแนวปฏิวัติเชิงโครงสร้าง (Structural Revolutionary Student Movement) ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงสถาบันทางสังคม ทั้งในระบบเศรษฐกิจและระบบการเมืองอาจสะท้อนถึงคุณค่าเชิงวัฒนธรรมบางประการของนักกิจกรรมที่รู้สึกว่าการกดขี่โดยสถาบันทางการเมืองในขณะนั้น ขบวนการประเภทนี้พัฒนาขึ้นจากเงื่อนไขของการกีดกัน (Deprivation) ทั้งทางด้านสิทธิมนุษยชนในระบบการเมือง หรือการกีดกันที่สร้างความเหลื่อมล้ำในระบบเศรษฐกิจ การก่อร่างของขบวนการ มักมาจากการที่นักศึกษามองเห็นทางเลือกใหม่ที่ดีกว่าในระบบเดิม อันส่งผลให้ระบบเก่าขาดความชอบธรรม

3) ขบวนการนักศึกษาริ่อดอนด้านอัตลักษณ์ (Identity Radicalism Student Movement) เป็นขบวนการที่ต้องการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม ให้ความสนใจอย่างมากกับการรื้อถอนด้านอัตลักษณ์ (Identities) ระบบความคิด (Way of thinking) คุณค่า (Values) และภาคปฏิบัติของวาทกรรม (Discursive practice) เป็นการเผชิญหน้ากับประเด็นที่ไม่ใช่แค่เกี่ยวข้องกับตัวนักศึกษาเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงชุดความคิดต่าง ๆ ที่ครอบงำสังคมอยู่ อันจะนำไปสู่การเรียกร้องเกี่ยวกับเสรีภาพและการปลดปล่อย เพื่อให้หลุดพ้นจากการกดขี่ทางการเมือง

4) ขบวนการนักศึกษาแนวปฏิวัติสังคม (Social Revolutionary Student Movement) ซึ่งมีได้เพียงแค่เปลี่ยนแปลงทางการเมืองเท่านั้น หากแต่ต้องการรื้อถอนทั้งโครงสร้างและวัฒนธรรม ขบวนการประเภทนี้จึงพัฒนามาจากทั้งปัญหาการกีดกันเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม

¹³ รุ่ง แก้วแดง, การศึกษาไทยปี ค.ศ.2000. วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2542. หน้า 134

¹⁴ Gill, J., & DeFronzo, J. **A Comparative Framework for the analysis of International Student Movement.**

ดังนั้น เมื่อสังคมการเมืองว่าด้วยรัฐเป็นสิ่งห้อมล้อมไปด้วยอำนาจรัฐ ซึ่งอำนาจรัฐที่ชอบธรรมและไม่ชอบธรรมต่างก็ต่างซ่อนเร้นไปด้วยความรุนแรง และการกำหนดแบบแผนกระบวนการเรียนรู้ (อัตลักษณ์) ที่มีความเข้มข้นแตกต่างกันไป หากแต่การเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษานั้นจะมีทิศทางการเคลื่อนไหวที่ค่อนข้างแปรผันตามจังหวะของสถานการณ์ทางการเมือง เพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม ให้ความสนใจอย่างมากกับการรื้อถอนด้านอัตลักษณ์ ระบบความคิด ความเชื่อ เพื่อเรียกร้องเกี่ยวกับเสรีภาพและการปลดปล่อย เพื่อให้หลุดพ้นจากการกดขี่ทางการเมือง ด้วยวัฒนธรรมการเมืองที่ดี จะเป็นตัวช่วยกล่อมเกลาค่านิยมให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยการบ่มเพาะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ผ่านการศึกษาอบรม ปลุกฝังประชาชนให้ศรัทธาต่อวิถีประชาธิปไตย และหล่อหลอมจนกลายเป็นพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย อันจะส่งผลต่อโครงสร้างและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนที่เป็นแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่เกิดความตระหนักตื่นตัวและมีสำนึกในทางการเมืองแบบชีวิตประจำวันและระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจเป็นของประชาชน คือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ที่นำไปสู่การเรียนรู้ทางการเมือง และการรับค่านิยมคุณค่าทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่แพร่หลายด้วยพลังของกลุ่มนักศึกษาสมัยใหม่ ในการกลับมาชี้นำการเปลี่ยนแปลงสังคมและการเมืองอีกครั้งหนึ่ง เรียกว่า แพลตฟอร์ม มีการออกมาแสดงพลังจำนวนมาก ด้วยรูปแบบอย่างสันติวิธี ปราศจากอาวุธ ซึ่งเป็นการแสดงอารยขัดขืน และไม่ได้ใช้ความรุนแรง การต่อสู้ทางการเมืองอย่างสันติของพวกเขา ใช้การต่อสู้เชิงสัญลักษณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่คู่ขนานพร้อมไปกับการเรียกร้องประชาธิปไตย เช่น การชูสามนิ้ว การชูกระดาษเปล่า กิจกรรมร้องเพลง การอดข้าว ฯลฯ ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า พวกเขาพยายามปลดแอกจากการที่ต้องตกอยู่ภายใต้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมมายาวนาน อันเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองหรือระบบที่ไม่เคยเปิดโอกาส หรือปิดกั้นไม่ให้ได้พูดหรือแสดงออกมาก่อน และในการต่อสู้ทางการเมืองก็มักจำเป็นต้องมีแกนนำที่ผูกขาดตลอดกาล แต่ใช้การระดมการสื่อสารสมัยใหม่ในการติดต่อกับสมาชิก ผ่านสื่อออนไลน์ การติดแฮชแท็กเฉพาะเรื่อง เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและถกเถียงแต่ละประเด็นอย่างชัดเจน ทำให้เกิดคลื่นมหาชนในการรวมกลุ่มกันในแต่ละพื้นที่จำนวนมากอย่างรวดเร็ว

ถึงแม้ว่าค่านิยมและวัฒนธรรมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่จะแสดงออกถึงความรังเกียจและปฏิเสธต่อระบอบอุปถัมภ์เชิงอำนาจและเครือข่ายผลประโยชน์แบบเดิม รวมทั้ง โครงสร้างอำนาจรัฐและสังคมแบบอภิสิทธิ์อำนาจนิยม ซึ่งเป็นที่มาของปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียม ความอยุติธรรมและการคอร์รัปชันที่แท้จริงของสังคมไทย เพราะพื้นฐานอย่างหนึ่งของกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่ออกมาพูดเรื่องการเมือง คือ ความสนใจและติดตามข่าวสารทางการเมืองมาโดยตลอด การจับกลุ่มพูดคุยการเมืองกับเพื่อน การค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและอ่านหนังสือในประเด็นที่สนใจ ทำให้พวกเขามีความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์การเมืองบนฐานของข้อมูล เหตุผลและความรู้ได้ แม้ว่าความไม่แน่นอนทางการเมืองจะเพิ่มขึ้นหลังจากการรัฐประหาร หากเราพิจารณาองค์ประกอบของความไม่แน่นอนออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ข่าวภายนอก ระบบรัฐสภาที่เกี่ยวข้องกับ การชุมนุมประท้วง การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือกฏอัยการศึก และการปฏิวัติรัฐประหาร และ 2) ด้านที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในระบบรัฐสภาเกี่ยวข้องกับ นโยบาย และการปฏิรูปการเมือง จะ

พบว่าความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นภายนอกและภายในระบบรัฐสภามีความสัมพันธ์กันอย่างมาก จะเห็นได้จากกราฟที่แสดงออกต่อความไม่แน่นอนทางการเมือง¹⁵

จากความไม่แน่นอนทางการเมืองในประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง และมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ความมั่นคงทางการเมืองหรือเสถียรภาพทางการเมืองมักจะถูกทำให้เข้าใจกันว่าเป็นเรื่องของระบบการเมืองไม่มีความคงทนต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น ไม่มีความวุ่นวายทางการเมือง เกิดความไม่เสถียรภาพทางการเมือง การประท้วง ไม่เคารพกติกาในบ้านเมืองจนมีการละเมิดกฎกติกาทางการเมืองกันอยู่บ่อยครั้ง รวมไปถึงการทำให้รัฐประหารปรากฏการณ์ทางการเมืองและเป็นเรื่องที่สะท้อนถึงการด้อยพัฒนาทางการเมือง จากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น นับตั้งแต่สมัยนายกรัฐมนตรีกษัตริย์ ชินวัตร ได้เกิดเหตุการณ์ชุมนุมขึ้นของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย จนนำไปสู่การประกาศยุบสภา แม้ว่าจะเกิดการเลือกตั้งขึ้นในเวลาต่อมา ศาลรัฐธรรมนูญได้มีวินิจฉัยให้เพิกถอนการเลือกตั้ง และประกาศเลือกตั้งใหม่ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองยังคงเกิดขึ้นต่อเนื่อง พร้อมกับการชุมนุมภายนอกสภาที่ต้องการขับไล่ นายกรัฐมนตรีทักษิณ ซึ่งต่อมาเป็นชนวนให้เกิดการรัฐประหารขึ้นโดยพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน สำหรับครั้งที่สองเกิดขึ้นในสมัยที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เกิดการชุมนุมเรียกร้องให้ยุบสภา โดยกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ หรือกลุ่ม นปช. จนนำไปสู่มาตรการสลายการชุมนุม การปะทะกันระหว่างทางการและผู้ชุมนุมทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ส่วนครั้งที่สาม ซึ่งจะเห็นได้ว่าระดับความไม่แน่นอนเพิ่มสูงกว่าในสองครั้งที่ผ่านมา เกิดขึ้นในยุคสมัยของนายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้เกิดการชุมนุมกดดันให้นายกรัฐมนตรีลาออก และได้ทำปฏิบัติการปิดสถานที่ใจกลางกรุงเทพในช่วงต้นปี 2014 การชุมนุมดังกล่าวได้เป็นชนวนให้เกิดการรัฐประหารโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา อย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่า ความไม่แน่นอนทางการเมืองจึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ขาดเสถียรภาพและความมั่นคงในด้านการบริหาร ถึงแม้กระบวนการบริหารจะเปิดให้มีเสรีภาพทางการเมือง และการทำงานของฝ่ายค้าน เพราะอย่างน้อยเป็นการสะท้อนถึงความพยายามปรับตัวของฝ่ายผู้อำนาจ แม้ว่าอาจจะไม่ใช่อุดมคติทั้งหมดของประชาธิปไตยเต็มใบ แต่การสืบทอดอำนาจและไม่คืนอำนาจให้กับประชาชนตามเวลาที่สมควรถือว่าเป็นความไม่ปกติในการแลกเปลี่ยนทางการเมือง หรือเป็นการละเมิดความสม่ำเสมอ ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางการเมืองในการทำให้การเมืองไม่มีความมั่นคง และขาดเสถียรภาพ ถือเป็นการละเมิดกฎและสถาบันทางการเมืองที่สำคัญของบ้านของเมือง

5. บทสรุป

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของกลุ่มนักศึกษาสมัยใหม่ ประเทศไทยเราอยู่ในวังวนของความขัดแย้งทางการเมืองมาเป็นเวลานาน นับตั้งแต่เกิดรัฐประหารต่อรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ในปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่เห็นท่าทีว่าปัญหาจะคลี่คลายได้อย่างไร ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ทางการเมืองในสังคมไทยยังมีกลุ่มคนที่เป็นพลังเจียบอยู่อีกมาก เป็นกลุ่มที่อยู่ตรงกลางและยังไม่ได้ตัดสินใจที่จะเอนเอียงไป

¹⁵ พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม และคณะ, ผลกระทบทางเศรษฐกิจของความไม่แน่นอนทางการเมืองในประเทศไทย, สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2564. จากเว็บไซต์ <https://www.pier.or.th/?abridged>

ข้างใดข้างหนึ่งอย่างชัดเจน หากมีกลุ่มการเมืองจากคนรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอนุรักษนิยม กลุ่มปฏิรูป หรือกลุ่มอื่น ๆ ก็ตาม ที่แสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาประเทศจะก้าวหน้าไปไม่ได้ หากขาดความหลากหลายของกลุ่มการเมืองและผลประโยชน์ต่าง ๆ ด้วยการคานอำนาจระหว่างกลุ่มการเมืองด้วยหลักการถ่วงดุลอำนาจ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย และเคารพกติกา เพื่อความสงบสุขของประเทศและประชาชนทุกกลุ่ม ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะต้องมีพื้นฐานที่มั่นคงนั่นคือ การมีวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อประชาชนมีความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนทำหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดี เพราะการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีนั้น ต้องเริ่มต้นจาก จิตนึกของความเป็นพลเมือง ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมือง จะเป็นหนึ่งในกระบวนการที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าใจหรือแสดงพฤติกรรมออกให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตย จากการแสดงออกอย่างเห็นได้ชัดเจน เช่น การเลือกตั้ง การชุมนุมเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ การหล่อหลอมให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมือง ถึงแม้โครงสร้างประเทศไทยจะส่งเสริมและหล่อหลอมกระบวนการประชาธิปไตยให้แก่เยาวชน ให้ตระหนักถึงความเป็นประชาธิปไตย แต่ก็ยังเป็นเพียงได้แค่ทฤษฎีและความคิด อาจไม่ใช่สิ่งที่ทำให้คนในประเทศเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เปรียบเสมือนที่ปลายอุโมงค์ที่คนไทยจะลุกขึ้นมาต่อสู้กับอำนาจ

การเรียกร้องทางการเมืองของกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่และประชาชนจำนวนมากจึงไม่ได้มีจุดหมายอยู่เพียงแค่การเรียกร้องประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ต้องการให้ประชาธิปไตยเป็นวัฒนธรรมทางการเมือง ค่านิยมและคุณค่าทางสังคมใหม่อย่างแท้จริง หากเราพิจารณาสิ่งที่สะท้อนออกมาจากการแสดงความคิดเห็นบนโลกโซเชียลมีเดีย ภาพ สัญลักษณ์ทางการเมือง สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักตื่นตัว การมีโลกทัศน์และค่านิยมทางการเมืองใหม่ ที่มองว่าการเมืองนั้นสำคัญกับชีวิตของตนเองในทุกมิติ ปัญหาทุกอย่างในทางสังคมและเศรษฐกิจล้วนเชื่อมโยงกับการเมือง ฉะนั้น การเมืองจึงไม่ใช่เรื่องไกลตัวและเลวร้ายไม่ควรเข้าใจแบบในอดีตหรือการมองว่าการเมืองนั้นเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์แต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนทุกคน โดยเฉพาะเยาวชนจะกลายเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คณิน บุญสุวรรณ. ปัญหาการถ่ายทอดอำนาจทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2532

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. อารุณมีชีวิตแนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, 2546

มานันท์ สันตะพันธุ์. วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย. 2549. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2564. จากเว็บไซต์ www.pub-law.net.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. วัฒนธรรมทางการเมืองไทย. ในเอกสารการประชุมวิชาการวัฒนธรรมการเมือง จริยธรรม และการปกครอง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2550

- เบญจพล เปรมปรีดา. ทหารกับการสืบทอดอำนาจทางการเมืองไทย: กรณีศึกษาคณะรักษาความสงบเรียบร้อย
แห่งชาติ. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536
- พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม และคณะ. ผลกระทบทางเศรษฐกิจของความไม่แน่นอนทางการเมืองในประเทศไทย.
สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2564. จากเว็บไซต์ <https://www.pier.or.th/?abridged>
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. วิฤทธิการณ์การเงินและเศรษฐกิจการเงินไทย. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพมหานคร:
โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2542
- รุ่ง แก้วแดง. การศึกษาไทยปี ค.ศ.2000. วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช. 2542. หน้า 134
- วันเพ็ญ บุญยืน. วัฒนธรรมทางการเมืองของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต การเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539
- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. การเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, 2549
- สุขุม นวลสกุล. การเมืองการปกครองของไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2539
- Almond, Gabriel A. and Verba, Sidney. **The Civil Culture:Political Attitudes and Democracy in Five Nations**. Boston: Little,Brown, 1965
- Almond, Gabriel A. and Verba, Sidney. **The Civil Culture:Political Attitudes and Democracy in Five Nations**. Boston: Little,Brown, 1965
- Gill, J., & DeFronzo, J. **A Comparative Framework for the analysis of International Student Movement**. Social Movement Studies, 2009
- Samuel P. Huntington. **Political Order in Changing Societies**. Haven and London: Yale University, 1968